

Boven de rivier staan

In Genesis 41 heeft de farao van Egypte een droom dat hij aan de oever van de rivier (de Nijl) stond. De Nijl was de levensader van Egypte. Het hele bestaan van Egypte was van de Nijl afhankelijk en werd dan ook als godheid vereerd. Dat zal ook de reden zijn dat de bijbelschrijver de naam 'Nijl' nooit gebruikt. Hij heeft het altijd over 'de rivier' in het algemeen. In vers 17 vertelt de farao dat hij op de oever van de rivier stond. Het woord 'oever' is eigenlijk 'lip', *sapha*. De schrijver heeft ons intussen in vers 1 verteld dat de farao 'aan de rivier' stond. Hij stond niet 'aan de oever', nee hij stond erbovenop.

Als men bij aan een rivier staat heeft het Hebreeuws hier twee woorden voor: *jad* en *sapha*, respectievelijk 'hand' en 'lip'. De farao heeft het in zijn uitleg aan Jozef over de oever waar hij op stond, maar de schrijver zegt dat hij aan/op de rivier zelf stond. Het woord dat alle vertalingen met 'aan' vertalen is in het Hebreeuws 'al, en betekent letterlijk 'op' of 'boven'. Het woord 'oever' zal met opzet door de Farao gebruikt zijn tegen Jozef, om te voorkomen dat Jozef zou denken dat hij, de farao, zich ingebeeld zou hebben dat hij boven de rivier zelf verheven was.

In zijn grootheidswaan acht hij zich verheven boven de rivier zelf. De rivier in Egypte was de godheid waar heel het land van afhankelijk was, die elk jaar voor vruchtbaarheid zorgde. En Farao voelt zich zelfs meer dat deze godheid.

Het is alsof hier de woorden van de profeet Ezechiël klinken: *Farao, koning van Egypte, grote slang, ... die gezegd heeft: Van mij is de rivier, en ik heb hem voor mezelf gemaakt.* (Zie Ezechiël 29:3).

N.B.: Al de mij bekende vertalingen en commentaren zeggen dat men moet vertalen 'aan de rivier' of 'bij de rivier'. Alleen in 'Bereishis', een uitgave van Art Scroll Tanach staat een andere mogelijkheid. Rabbi Munk in 'The call of the Torah' is de enige die deze opvatting deelt. Rabbi Meir Zlotowitz zegt in 'Bereishis': *Letterlijk staat er 'staande boven'. Dit kan betrekking hebben op de plaats waar men naast staat, maar ook kan het betrekking hebben op de plaats waar de gedachten naar toe gaan. Hier gaan Farao's gedachten uit naar de Nijl die vruchtbaarheid aan het land geeft. Als extra commentaar voegt hij toe: De Nijl werd vereerd als godheid. Op Midrash-achtige wijze kan gelezen worden dat Farao's positie 'boven' de Nijl suggereert dat hij zich in zijn arrogantie verheven voelde boven deze godheid.* Kli Yakar zegt: *Staan boven de rivier houdt in zich superieur voelen over zijn godheid.* Ook verwijst Zlotowitz naar Ezechiël 29:3. Ook zegt hij: *Her staat niet dat Farao droomde, nee hij droomde steeds. Het participium 'dromend' in dit verhaal zegt ons dat hij steeds zulke grootheidsdromen had. Hij geloofde dat hij een god was, de machtige schepper van Egyptes welvaart, die te danken was aan de Nijl: 'zijn rivier'.*

De Midrash concludeert uit deze uitdrukking dat booswichten boven hun goden staan, maar bij de rechtvaardige staat God boven hem, zoals God boven Jakob stond (Genesis 28:13).

Lukas de Groot. Mei 2023